

Myytinmurtaja Suomessa

Jamie Hyneman posautti Lappeenrannassa

■ **Myytinmurtajat-ohjelman juontajana tunnetuksi tullut Jamie Hyneman vietti kesäkuussa viikon Suomessa Lappeenrannan teknillisen yliopiston vieraana. Kunnia-tohtoriksi vihityn tähden intohimoiksi paljastuivat vihreä teknologia ja ympäristönsuojelu.**

Arja-Leena Paavola

Pam! Pam! Pam!

Kolme peräkkäistä pamausta kuultiin Lappeenrannan teknillisen yliopiston LUT:n kampuksella uuden Soletair-laitoksen avajaisissa kesäkuun alussa. Pilottilaitos pyydystää ilmasta hiilidioksidia ja tuottaa siitä uusiutuvia polttoaineita ja kemikaaleja.

Lähtölaskennan jälkeen kaukolaukaisinta painoi juhlatilaisuuden kunniavieras, *Myytinmurtajat*-televisiosarjan juontajana tunnettu yhdysvaltalainen **Jamie Hyneman**.

Viritetyistä panoksista ensimmäinen poltti pelkkää dieseliä ja posahiti jo komeasti. Toisessa räjähdyksessä paloi hiilidioksidi ja kolmannessa näiden yhdistelmä. Yleisö sai omin silmin nähdä, että voimakkaimmin loimusi ilmasta tehty polttoaine.

Räjähdykset tulivat Hynemanille tutuiksi tiedettä popularisoivassa sarjassa, jonka alkuperäinen englanninkielinen nimi on *MythBusters*.

Vuosina 2003–2016 tuotetun ohjelman ideana on esitellä erilaisia yleisiä uskomuksia, käsityksiä ja huhuja, jotka Hyneman ja hänen juontajakumppaninsa empiiristen kokeiden jälkeen

osoittavat vääriksi, oikeiksi tai mahdollisiksi. Jokaiseen jaksoon kuuluu yleensä pari näyttävää pamausta.

”Minua itseäni räjäytykset eivät tosin pidemmän päälle kiinnostaneet. Ne olivat lähinnä ohjelmaformaattiin kuuluva pakollinen osuus”, Hyneman naurahtaa Lappeenrannassa.

Tiedon jakamisen lisäksi katsojien viihdyttäminenkin on silti tärkeää. Juuri hauskuutensa ansiosta sarja on tavoittanut valtavan yleisön ja innostanut useita ikäluokkia luonnontieteiden pariin kaikkialla, missä ohjelmaa on esitetty.

Televisiosarjan jättimenestyksen myötä Jamie Hynemanista on tullut kansainvälinen kuuluisuus, joka matkustaa tiuhaan maailmalla.

”Aloin aikoinani juontaa ohjelmaa vain tienatakseni leipäni. Nyt olen tilanteessa, jossa Lappeenrannan teknillinen yliopisto on kutsunut minut kunnia-tohtorikseen. Aika hämmäntävää”, mies virnistää.

”Tiede ei kuulu pelkästään niille, joilla on päällään labratakki!”

Idean Hynemanin promovoinnista sai LUT:n professori **Markku Ikävalko**. Hän arvostaa suuresti myytinmurtajan työtä, jonka ansiosta moni nuori on valinnut alakseen luonnontieteet.

Ehdotuksen hyväksymisen jälkeen amerikkalaistähden otti yhteyden yliopiston rehtori **Juha-Matti Saksa**.

”Hyneman vastasi heti, että tämä on hänelle suuri kunnia, jonka hän ottaa mielellään vastaan”, Saksa kertoo.

Rehtori on itsekin *Myytinmurtajien* satunnainen seuraaja, joka myöntää pitävänsä ohjelmasta kovasti.

”Nautin siitä, että ajatellaan loogisesti ja samalla hieman poikkeavalta tavalla, ja tehdään konkreettisesti porukalla töitä. Vaikka hiukseni harmaantuvat vauhdilla, toki minussakin asuu pikkupoika, joka tykkää räjäytyksistä”, Saksa hymyilee.

”Tiede kuuluu kaikille”

Ehkä monen yllätykseksi Jamie Hynemanilla itsellään ei ole tekniikan tai luonnontieteiden tutkintoa, vaan hän on venäjän kieleen erikoistunut, Indianan yliopistosta valmistunut lingvisti.

Uraansa hän ei kuitenkaan ole tehnyt kielitieteilijänä. Sen sijaan monipuolinen mies on toiminut muun muassa kokkina, eräoppaana, eläintenkesyttäjänä ja risteily-yrittäjänä Karibiassa, jossa hän hankki itselleen myös kapteenin ja sukeltajan pätevyydet.

Pisimpään eli 1980-luvun puolivälistä alkaen peräti neljännesvuosisadan Hyneman työskenteli erikoistehosteiden rakentajana Hollywoodin elokuvateollisuudessa. Myyttejä murtamaan hänet bongattiin juuri sieltä.

Tekniikka ja teknologia ovat kiinnostaneet kekseliästä miestä lapsuudesta asti, mutta pesti televisiosarjassa teki hänestä myös luonnontieteiden itseopiskelijan.

”Luin ohjelmaa tehdessäni paljon eri alojen kirjallisuutta. Pänttäsin muun muassa kemiaa ja fysiikkaa”, Hyneman muistelee.

Juontaja koki toimivansa sarjassa käytännön tieteen tekijänä, vaikka ei ”oikea” tiedemies olekaan.

Yhdysvaltalainen
Jamie Hyneman kuu-
luu maailman suos-
ituimpiin tieteen ja
teknologian
popularisoijiin.

Vesa Laitinen

Myytinmurtaja elementissään. Uusiutuvaa polttoainetta tuottavan pilottilaitoksen avajaisräjäytykset sujuivat mallikkaasti.

► ► ►

”Ei tiede kuulu pelkästään niille, joilla on päällään labratakki. Tiede on tapa ymmärtää maailmaa”, hän huomauttaa.

”Tiede on ylikansallinen kieli. Samat luonnonlait pätevät kaikkialla. Tiede kiinnostaa ihmisiä ja yhdistää meitä kaikkia poliittisista näkemyksistä riippumatta.”

Tätä nykyä erityisen lähellä Hynemanin sydäntä ovat ympäristöasiat. Juuri miehen Suomen-vierailun kynnyksellä uutisten ykkösaiheeksi nousi presidentti **Donald Trumpin** päätös, jonka mukaan Yhdysvallat irtautuu Pariisin ilmastopöytäkirjasta.

”Se surettaa ja hävettää”, Hyneman kommentoi.

”Yhteiskunnassa päätösten tulisi perustua tieteelliseen tutkimukseen.”

Luonnonsuojelusta on tullut myytinmurtajalle niin tärkeä asia, että hän haluaa tulevaisuudessa keskittyä siihen entistä enemmän. Suomen asenne ja satsaukset ympäristöön saavat mieheltä kiitosta.

”Minusta on mahtavaa, että Suomessa ymmärretään ympäristön merkitys. Kiinnitin heti huomiota siihen, kuinka siistiä ja roskatonta täällä on. Näkee, että jätehuolto ja kierrätys hoidetaan hyvin.”

Jamie Hynemanin ja hänen vaimonsa **Eileen Walshin** majapaikka-

Myös keksijänä ja innokkaana laiterakentelijana tunnettu Hyneman oli kuin kotonaan kaivurisimulaattorin ohjaimissa.

na vierailun aikana toimi mökki Saimaan rannalla.

Alkukesän vehreys ja järviluonto lumosivat amerikkalaispariskunnan. Pari pani merkille myös suomalaisen kunnioittavan luontosuhteen, ja

”Ihmisenä Hyneman on kuin suomalaiset: juo paljon kahvia ja keskittyy puhumisen sijaan tekemiseen.”

isännät saivat vastattavakseen monta kysymystä metsien ja vesistöjen hoidosta.

”Iltaisin he olivat yrittäneet nähdä vilahduksen saimaannorpasta, mutta niitä ei valitettavasti ollut ilmaantu-

nut näkyville”, Markku Ikävalko kertoo.

Rajojen hakemista

Jamie Hynemanin isäntänä toiminut Ikävalko pääsi tutustumaan vierasseensa hyvin ja luonnehtii tätä ”erittäin hienoksi tyyppiksi”.

”Ihmisenä hän tuntuu melko suomalaiselta: juo paljon kahvia ja puhumisen sijasta keskittyy tekemiseen”, Ikävalko kuvaa.

Visiittinsä aikana tuore kunniaohjuri tutustui luonnollisesti myös Lappeenrannassa tehtävään tutkimustyöhön.

”Virallista yliopiston esittelytilaisuutta ei kyllä järjestetty eikä yhtään powerpoint-kalvoa näytetty”, rehtori Saksa huomauttaa.

Sen sijaan amerikkalaistähti sai viettää talossa aikaa, nähdä omin silmin siellä tehtyjä keksintöjä ja innovaatioita, käydä laboratorioissa ja tavata tutkijoita ja opiskelijoita, joiden kanssa syntyi monta kiinnostavaa keskustelua.

Yhdeksi erityisen mielenkiintoiseksi kohteeksi osoittautuivat sähkötekniikka ja simulaattorit. Myytinmurtaja hyppäsi aikaimmista erilaisten kaivuri- ja kaivosajoneuvosimulaattorien puikkoihin ja hal-

Vesa Laitinen

Tiedettä viihteen varjolla

Populaaritieteellistä *Myytinmurtajat*-ohjelmaa tuotti yhdysvaltalainen Discovery Channel vuosina 2003–2016. Neljäntoista tuotantovuoden aikana sarjaa tehtiin yhteensä 282 jakson verran.

Jamie Hyneman (s. 1956) toimi sarjan juontajana yhdessä **Adam Savagen** kanssa. Sarja sai seitsemän Emmy-ehdokkuutta, ja sitä esitettiin laajalti ympäri maailmaa, myös Suomessa. Jamie Hyneman on kutsuttu useiden yliopistojen kunniatohtoriksi.

Ohjelman ideana oli testata yleisiä luonnontieteisiin liittyviä uskomuksia ja netissä kiertäviä kaupunkitarinoita. Käytännön kokeiden avulla harhaluulot kumottiin ja faktat todennettiin. Joskus myytinmurtajat päätyivät myös ratkaisemattomaan.

Monet ohjelmassa tehdyt hullunhauskat kokeet ovat muodos-

tuneet jo legendoiksi. Myytinmurtajat ovat tutkineet, voivatko metalliset lävistyskorut toimia ukkosenjohdattimina tai farkut syttyä palamaan, jos ne joutuvat kosketuksiin lannoitteiden kanssa.

Heidän ansiostaan tiedetään nyt sekkin, onko leivänpaahtimeen syykkeeksi laitetun paperin avulla mahdollista räjäyttää talo. Rakennukseen johdettiin yhdeksänprosenttista metaania, joka levitettiin tuulettimien avulla mahdollisimman tasaisesti.

Metaani palaa humahtaen, joten palosta seurasi niin voimakas räjähdys, että talon etuosa todella repesi irti. Ikkunat säilyivät kuitenkin ehjinä.

Entä voiko lasagnen valmistaa astianpesukoneessa? Myös se selvisi myytinmurtajien empiirissä kokeessa. Maukas pastavuoka osoittautui kypsytävän mainios-

ti, mutta yhtä rapeaa pintaa se ei saanut kuin uunissa paistettaessa.

Ohjelma jakoi rivien välissä myös liikennevalistusta. Törmäystestinukke Busteria höykytettiin vuosien ajan, ja se kärsi erilaisissa kolareissa kolhun toisensa jälkeen.

Buster tuli matkansa päähän sarjan lopussa, kun supermiehen asuun puettu nukke ajettiin valtavalla nopeudella betoniharkoista rakennettuun muuriin. Ihmistä mallintava nukkeparka hajosi niin pieniksi hitusiksi, ettei sen jäännöksiä enää kyetty tunnistamaan muun murskeen seasta.

Myytinmurtajat-sarjaa kuvattiin Jamie Hynemanin perustaman M5 Industries -yrityksen tiloissa San Franciscossa. Nykyisin tilat toimivat yksityisenä tutkimus- ja tuotekehityslaitoksena, jossa Hyneman paneutuu omiin projekteihinsa.

litsi laitteet erinomaisesti.

Se ei sinänsä ole ihme, sillä kätevä mies on vuosien mittaan itsekin rakentanut muutaman simulaattorin.

”Mutta kyllä hän vaikutui todellisen oloisista tuntemuksista, jollaisia meidän simulaattorimme tarjoavat. Laitteiden taustalla on hyvin pitkälle kehitettyä matematiikan ja ohjelmistojen osaamista”, professori Ikävalko kertoo.

Hyneman itse sanoo viehättyneensä etenkin uusiutuvan energian ja vihreän teknologian osaamisesta, jota hän Lappeenrannassa näki.

”On vaikuttavaa, kuinka paljon tutkimusta Suomessa tehdään ympäristöongelmien ratkaisemiseksi. Voitte syystä olla saavutuksistanne ylpeitä”, hän kehaisee.

Yliopiston tiloissa oli sopivasti meillä lukioon valmentava matematiikan kurssi, jonne myytinmurtaja myös piipahti esiintymään. Mursuviiksinen barettimies viihtyi nuoren yleisönsä edessä mainiosti.

Satakunta tulevaa lukiolaista sai monta arvokasta neuvoa. Konkarin mukaan on hyvä hankkia itselleen tietoa lukemalla mahdollisimman paljon, mutta kirjaviisauden rinnal-

Vesa Laitinen

Tuttu baretti vaihtui Lappeenrannassa kunniatohtorin silinteriin.

la kannattaa opetella myös käytännön osaamista.

”Matematiikan, fysiikan ja kemian tiedot ovat tärkeitä. Yhtä tärkeitä ovat kädentaidot. Kun pystyy yhdistämään molemmat, saa mahdollisuuden keiluihin ja uuden luomiseen”, Hyneman

man luennoi tarkkaavaiselle kuulijakunnalle.

”Juuri sitä tutkimus pohjimmiltaan on: testaamista ja rajojen hakemista.” □

Kirjoittaja on vapaa toimittaja. arjaleena.paavola@gmail.com